

Gemeente van Christus,

Afgelopen week was de teleurstelling over het mislukken van de formatie ineens heel erg zichtbaar. De informateur was ronduit verbijsterd, het was haar als voorzitter van de polder niet gelukt om partijen, die nota bene zelf een inhoudelijk uitgangspunt hadden geschreven tot samenwerken te bewegen. Ze waren het nagenoeg met elkaar eens maar wilden niet samen gaan regeren. En de informateur beet op haar lippen, haar gezicht sprak boekdelen, ze was zwaar teleurgesteld. Ze was gewend om elkaar te bevragen op de inhoud, om dan de tijd zijn werk te laten doen en om dan in alle redelijkheid tot een gezamenlijk gedragen compromis te komen. Zo heeft het altijd in de polder gewerkt en nog steeds, we zijn immers allemaal redelijke en verstandige mensen. Maar het is niet gelukt, ze kunnen wel, maar ze willen niet. Onder die redelijkheid blijken nog andere niet te onderschatten krachten en emoties schuil te gaan. Macht, beeldvorming, angst, jalousie, schaamte, eer, wantrouwen, verlieservaringen .... onder die redelijkheid van verstandige en verlichte mensen gaat een heel vat vol met - soms onherleidbare - emoties en krachten schuil. Dat massieve bastion van redelijke autonome mensen die het goede voor hebben, dat bastion blijkt -telkens weer- lemen voeten te hebben. Je kunt het met elkaar eens zijn, maar toch niet samen iets willen doen. Mensen zijn niet alleen redelijk en autonoom maar ze zijn ook wankelmoedig en afhankelijk en wantrouwend en gevoelig voor beeldvorming. De informateur was verbijsterd, ze willen niet terwijl ze wel kunnen, ... ik vond het vooral onthullend. Zie de mens. Willen is belangrijker dan kunnen.

De teksten vanmorgen, laten ons ook geen stevige, redelijke, verlichte, wijze mensen zien. Ik lees vooral over twijfel, over zoeken, niet overtuigd, aangevochten, bang, twijfelend. Geen granieten bastion van godsdienst, maar een wankel loofhut. Overigens opmerkelijk dat hier alleen op deze plaats in het Johannesevangelie zo expliciet naar het Joodse Loofhuttenfeest wordt verwezen. Dat Loofhuttenfeest valt overigens dit jaar in de week van 21 tot 27 september. Die wankel loofhut, zonder dak, onder de open hemel, verwijst naar de woestijntocht op weg naar het beloofde land. Je bent onderweg, eindelijk lijkt het, heb ik wel de goede richting? Geen zekerheden, alleen met een belofte voor ogen. Sukkot – het Loofhuttenfeest – is een pelgrimsfeest precies een half jaar na Pesach. Mensen wonen 8 dagen in een hutje gebouwd van takken van loof, het is een vorm van aanschouwelijk onderwijs, een kleine heropvoering van het wankel en onzekere leven in de woestijn. Door het dak heen is de sterrenhemel zichtbaar. Je leeft onder de blote hemel. Zoals God zijn volk in de woestijn bewaarde, zo doet Hij dat vandaag nog. Het Loofhuttenfeest is niet - zoals Pesach wel- terecht gekomen in de christelijke traditie. Dat had wel zomaar gekund. In het Loofhuttenfeest spelen ook messiaanse verwachtingen een rol. Er zijn wel sporen van het Loofhuttenfeest terug te vinden in de liturgiegeschiedenis van de kerk. Een loofhut, zo ben je onderweg, met een kwetsbaar onderkomen.

En er is ook volop aarzeling bij Jezus, om op aandringen van zijn broers ook naar het Loofhuttenfeest in Jeruzalem te gaan. Het zou zo maar kunnen – in alle redelijkheid – samen met je broers, maar Jezus wil niet. En dan gaat het ineens over andere dingen: is er wel vertrouwen? De tekst vertelt 'dat zijn broers hem nog niet geloofden'. In de verte doet dit denken aan de verhalen van Jozef en zijn broers. Er is geen vertrouwen. Maar ook: is het wel je tijd? 'Het is mijn tijd nog niet' zegt Jezus, 'voor jullie is elk tijdstip geschikt, maar het is nog niet mijn tijd'. Het is je tijd nog niet, hier staat in het Grieks het ook in het Nederlands bekende woordje 'kairos', het is nog niet je 'kairos', je bestemde tijd. Je kunt wel zeggen, we zijn eruit, gaan we doen, maar is het ook je tijd? De filosoof Joke Hermsen schreef er een bestseller over, zij leerde ons het onderscheid tussen 'chronos' kloktijd en 'kairos' bestemde tijd. Ze schrijft: kloktijd – chronos – is in de westerse wereld sterk geëconomiseerd geraakt. Tijd is geld geworden, daarom zijn we zo gestrest. Maar die Chronos – kloktijd- had een kleinzoon die weleens vergeten wordt: Kairos. Kairos is de tijd van het juiste ogenblik, de goede gelegenheid. Dan gaat het om de tijd van rust, van inspiratie en creativiteit. Het kan wel tijd zijn, maar nog niet het juiste ogenblik. En dan– het staat er zo mooi – 'met dat zijn broers optrekken naar het feest, dan trekt ook Jezus op, niet openlijk, maar zo'n beetje in het verborgene'. Verborgen, maar toch ook openbaar. En er ontstaat direct discussie over zijn leer.

Je moet dit lezen binnen de context van rabbijnse traditie, het altijd zoekende en nooit afgesloten gesprek over de uitleg van de Thora. Van wie heb je dit allemaal, vragen ze, benieuwd als ze zijn naar zijn leermeesters. Jezus verwijst naar de Eeuwige als zijn vader. En eerlijk gezegd begrijp ik de tegenwerpingen wel, als iemand mij zou zeggen 'ik heb dit direct van God' dan zou ik ook denken 'hij is gek'. Hij heeft een demon, zo zeggen ze. Wij zijn toch allemaal redelijke, verstandige mensen laten we elkaar niet gaan demoniseren. Ergens wordt hier het bastion van de redelijke autonome weldenkende mens ondergraven. Je bent kwetsbaar, je twijfelt, het is je tijd nog niet, of wel, je vertrouwt het niet, je bent bang, je laat je liever niet zien, zo duidelijk is het allemaal niet. Wij willen natuurlijk ons eigen leven vormgeven. We hebben de autonomie hoog opgetuigd. Wij beschikken in alle redelijkheid, zelf wel over ons leven, we staan graag op eigen benen, en maken daarin onze eigen keuzes, hoe wij willen leven en ook hoe wij willen sterven en dat hebben we volkomen geïnternaliseerd, ook wij, ook ik, dit gaat niet buiten ons om – we zijn uiteindelijk helemaal ons eigen project, en sommigen hebben nu eenmaal het geluk en zijn in goede doen en anderen hebben pech, en dat is jammer, vooral jammer voor hen. En eigenlijk is dat ook onze collectieve godsdienst geworden, hoe hard we ook roepen dat we natuurlijk atheïstisch zijn en onkerkelijk want geloof is hopeloos ouderwets, de mens staat nu eenmaal voor de taak om zijn eigen leven haar eigen leven helemaal alleen zelf vorm te geven. Een redelijke autonome weldenkende mens. Een mens in eigen huis en met eigen tuin, met een boedhabeeldje op het terras, want het wil toch helemaal niet zeggen dat we niet godsdienstig zijn, we zijn heel godsdienstig, eigenlijk geloven we allemaal wel dat er iets is...iets. Er zal wel iets meer zijn tussen hemel en aarde dan wij kunnen bevroeden. Maar dan horen we in de liturgie, in de Bijbelteksten over deze God, die ten principale in zijn hemdje staat, steeds maar weer, dit is een God die ons veel te dichtbij komt, dit is een God die wij niet bij machte zijn om te begrijpen, deze God die stoort ons, en blijft ons steeds maar weer storen in ons redelijke en gelijkmoedige bestaan. Deze God maakt autonome mensen erg onrustig, deze God zeggen we liever af. Deze God heeft zijn wankelende tent onder ons opgeslagen. Voorbij ons kunnen en willen, geschiedt zijn verhaal, het verhaal van God met mensen en mensen met God. Zo lees ik dat ook in dat kleine verhaaltje van Gideon, een krachtige held, een hakker, een spierbundel, gehard door het boerenbestaan, hij wordt in een droom opgeroepen om voor zijn mensen op te komen, om richter van Israël te zijn, want de Midjanieten, zijn als een sprinkhanenplaag ze roven het land leeg. En er zal toch iemand moeten opstaan om weerstand te bieden. Maar – zo vertelt het verhaal- toen ze klaar stonden om de strijd aan te gaan -het regeerakkoord was geschreven- toen was daar de twijfel. Wil ik dit wel? Durf ik dit wel? Het komt je dicht op de huid. Is dit wel mijn weg? Wat is het afbreuk risico? Hoe zeker ben ik eigenlijk? Wat is mijn volgende stap? Kan ik de anderen vertrouwen? En die stevige autonome, redelijke mens .. blijkt ook bang... is ook twijfelmoedig ... is ook afhankelijk ... is ook onvoorspelbaar ..en dan volgt dat prachtige verhaaltje, -een miniatuurtje- : 'zie ik leg vannacht een vacht wol op de dorsvloer, als er alleen dauw op de vacht is en niet op het land, dan zal ik weten dat Gij uw volk bevrijden wilt door mijn hand'. De volgende morgen staat Gideon op, de vacht is bedauwd, nat, en het land is droog. Maar hij is nog steeds onzeker, heb ik mezelf misschien iets wijs gemaakt, een vacht kan het vocht lang vasthouden en land droogt snel uit. Daarom nog een keer. Heer, kunt u het ook zo maken dat er droogte is op de vacht en dauw op het land? En God deed also die nacht: alleen de vacht is droog, op het gehele land ligt dauw.

Prachtig. Zo kan het zijn, als je ligt te woelen in je bedje. Hier verschijnt de mens in alle kwetsbaarheid, in alle wankelmoedigheid, met een schapenwolletje en zijn twijfels in de nacht. Dat schapenwolletje is het beeld voor het innerlijk gesprek. En zo vertelt ons het verhaal: De Eeuwige zoekt die mens, blijft op afstand en komt toch heel dichtbij een schapenwolletje ... ik zal je dragen Mijn God zijt Gij, U wil ik danken zowaar als ik leef ... beter te schuilen bij God.

Het kwam voor mij nog heel dichtbij toen ik afgelopen vrijdag deze preek schreef, ging de telefoon. Een goede vriend aan de lijn, uit een ver verleden. We hadden elkaar lang niet gesproken. Een tijdje terug is mijn vader overleden, zei hij. Hij vertelde hoe het was gegaan. Je weet, zei hij, dat hij Joods was, daar zei hij nooit wat over, hij wilde daar niet over praten, pas in de oorlog had hij ontdekt dat hij Joods was en hij liep direct gevaar door de onderduik was hij katholiek geworden het waren

katholieke mensen die zich over hem hadden ontfermd en dat had hij zo gelaten. Mijn vriend zelf was zich wel gaan verdiepen in zijn Joodse wortels. We hadden er wel eens over gesproken. Een dag voor zijn overlijden had zijn vader hem bij zich geroepen, 'zou je kaddisj willen zeggen?', had hij gevraagd. En zo had mijn vriend gedaan. Kaddisj gezegd voor zijn vader, die in de onderduik katholiek was geworden.

Moge er veel vrede uit de hemel komen
en leven...voor ons en voor heel Israël.

Weimroe ameen (Zegt daarop: Amen).

We ontroerden beiden, toen hij het vertelde. Je hebt de liefde van God als een keppeltje op zijn hoofd gelegd.

Amen.